

ВИСШЕ СТРОИТЕЛНО УЧИЛИЩЕ „ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ” – СОФИЯ
АРХИТЕКТУРЕН ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „СГРАДОСТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРНИ КОНСТРУКЦИИ”

арх. Пламен Генов

Архитектурно-функционални решения
и модели на защитено жилище

Автореферат

на дисертационен труд

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор”

Област на висше образование: 5. Технически науки

Професионално направление: 5.7. Архитектура, строителство и геодезия

**Научна специалност: Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и
детайли**

Научен консултант:

Проф. д-р арх. Янко Александров

София, 2017г.

Докторантът е зачислен със заповед № 428/ 09.06.2014г. на Ректора на ВСУ „Любен Каравелов” в докторантура със самостоятелна форма на обучение към катедра „Сградостроителство и архитектурни конструкции”.

Отчисляването с право на защита е със заповед на Ректора на ВСУ „Любен Каравелов” – София №742/ 04.07.2016г.

Дисертационният труд е предварително обсъден пред разширен катедрен съвет на първичното научно звено съгласно заповед на Ректора №182/ 06.03.2017г., на 07.03.2017г.

Насочен е за защита по решение на факултетен съвет на Архитектурния факултет, със заповед на Ректора на ВСУ „Любен Каравелов” - София, № 240/ 20.03.2017г.

Дисертационният труд е в обем от 248 страници текст, 317 фигури, 24 таблици. Съдържа: въведение, 6 глави, заключение, списък на използваната литература от заглавия, от които 100 на кирилица и 32 на латиница, електронни – 34.

Защитата на дисертационният труд ще се състои на 22.06.2017г. от 10 часа в Учебен блок, зала 203 на ВСУ „Любен Каравелов” - София.

Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се в деловодството на ВСУ, Ректорат на ВСУ, етаж 3, стая 33.

Автор: арх. Пламен Генов Генов

Заглавие: „Архитектурно-функционални решения и модели на защитено жилище”

Тираж: 15 броя

Въведение.....	4 стр.
Съдържание на изследването	
Глава I. Литературен анализ	6 стр.
Глава II. Посещение на защитени жилища	7 стр.
Глава III. Архитектурно-функционални решения	17 стр.
Глава IV. Норми за проектиране на защитени жилища	23 стр.
Глава V. Указания за проектиране на защитени жилища	26 стр.
Глава VI. Графични модели на защитени жилища	29 стр.
Заключение	37 стр.

Въведение

В Р.България през последните години се увеличи броя на хората, които напускат институциите (деинституционализация) и се нуждаят от „място”, в което да живеят (предизвикателства с оглед на тяхното настаняване). В Република България се наблюдава тенденция за преструктуриране на специализираните институции с цел трансформирането им в различни форми на социални услуги в общността, включително на защитено жилище. Изясняването на голяма част от тази актуална проблематика изисква извършването на оценка на преустроените към момента защитени жилища и предлагане на препоръки към новоизграждащите се.

Актуалност на темата

Хората с увреждания са около 10 % от населението на Европейския съюз, което прави проблема социално значим и едно от неговите решения е изграждането на защитени жилища. Проектирането им, при което се използват нормативите за общежития, без да се отчита, че социализацията е основния продукт на функцията на този тип жилища, и че тя се постига чрез утвърдени методики на специалисти до голяма степен е допринесло за унифицирането на проектантските решения, свеждайки защитеното жилище до комунална квартира, малък уелнес хотел, общежитие, което не спомага за вграждането на потребителите на защитеното жилище в обществото ни.

Цел на изследването

Да се проучат, изследват и анализират елементите на архитектурно-функционалните решения на съществуващи защитени жилища на територията на Република България и в чужбина, като се разработят архитектурно-функционални решения и модели в тази връзка.

Задачи на изследването

Проучване на съществуващи защитени жилища на територията на Р. България; анализ на социалната услуга в общността наречена защитено жилище, предоставяна в Р. България и други страни; сравнителен анализ по специфичните особености на защитеното жилище; изработване на практически указания за проектиране на защитено жилище; прецизиране на класификацията на защитеното жилище с отчитане на: психическите и физически характеристики на личността, множествените увреждания, сензорните нарушения и увреждания; изработване на архитектурно-функционални модули и решения на защитено жилище; разработване на архитектурно-функционалните решения и модели на защитено жилище.

Методика на изследването

Използваните изследователски методи включват: посещение на защитени жилища - заснемане, снимане, вземане на словесни свидетелства; анализ и синтез на изходни данни по предоставени документи; сравнителен метод за степенуване на предимствата на анализираните защитени жилища; обработване на резултатите и табличното им, и графично представяне.

Очакван ефект и резултати

Подпомагане на социализацията на хора нуждаещи се от помощ в общността, включително и на специалистите работещи с тях, чрез създаване на архитектурни функционални модули и модели основани на проведените изследвания.

Граници на изследването

Във Въведението е посочена актуалността на темата на дисертацията, от която произтича и необходимостта на нейното разработване. Определена е целта, поставени са задачите, посочени са методите, очаквания ефект, резултати и обем на изследването.

В Изложението се проследява развитието на социалната услуга наречена защитено жилище като алтернатива на институционалната грижа и се определя творческия замисъл лежащ в основата на реализираните проекти за защитено жилище. В дисертацията е потърсено архитектурно-функционално решение на обитаването свързано с потребители с множествени заболявания. Друг проблем намерил архитектурно-функционално решение в дисертацията, е когато потребител с лека умствена изостаналост роди дете. Обосновано е и архитектурно-функционално решение, което решава проблеми на обитаването произтичащи от възраст, пол, вяра или вероизповедание, разделение по усвоени знания, умения, навици и опит. Определена е спецификата на функцията на защитеното жилище за разлика от тази на традиционното жилище и на институцията (Дом за деца лишени от родителска грижа, Дом за стари хора с увреждания, Държавна психиатрична болница, Психодиспансер). Показано е защо нормативите за проектиране на общежития не покриват изискванията за проектиране на защитено жилище.

В Заключениеето са направени обобщения, посочени са приносите, публикациите по темата, използваната литература. Приложени са речник на използваните съкращения, терминологичен и етимологичен речник на използваните термини.

Обем на изследването

Обемът включва: 248 страници текст, 317 фигури, 24 таблици.

Съдържание на изследването

Глава I. Литературен анализ

Състояние на проблема.

Според данни от Агенция по социално подпомагане към юли, 2015 г. броя на защитените жилища за умствена изостаналост е 82, за психични разстройства – 27, за физически увреждания - 15. Общо - 124. Остава нерешен проблема за хората със сензорни нарушения и увреждания, и на тези с две диагнози.

Поява на социалната услуга в общността

До началото на 20-ти век грижата за психично болните и физически увредените хора е институционална. В тази връзка не съществува прототип на социална услуга в общността. В 20-ти век, наред с болестта, определящ фактор за създаването на социална услуга (деинституционализация) е „институционалния синдром”, който се разглежда като нанесена вреда, наред с физическото увреждане. Деинституционализацията е следствие от настъпването на новото постиндустриално, информационно общество, в което къщата си връща части от функцията, които преди това индустриалното общество е предоставило на институции.

Определение за защитено жилище

В Правилника за прилагане на закона за социалното подпомагане е записано: „Защитени жилища” са форми на социални услуги, в които хората водят независим начин на живот, подпомогнати от професионалисти. Капацитетът на защитеното жилище е от 6 до 10 човека. Предвиждат се отделни спални помещения с максимум 2 легла и най-малко 2 санитарни възела. Групата следва да има на разположение минимум 1 обща дневна и 1 обща кухня. Необходимо е да се предвиди и малък офис за служителите.

Видове защитени жилища в Р. България

Защитените жилища в Р. България са 3 типа: защитено жилище за умствена изостаналост; защитено жилище за психични разстройства; и защитено жилище физически увреждания. Разделението е по възраст, пол и диагноза. Нерегламентирано разделение се прави по семеен статус, религия и по степен на усвоени знания и умения.

Социалната услуга в общността извън Р. България

„Групов дом” е частна къща - дом на хора, които не са от едно и също семейство, нуждаят от социална помощ, и не са в състояние да живеят сами без подходящи грижи. „Дом на половината на пътя” позволява на хората с физически,

ментални и емоционални увреждания или от престъпните среди да се интегрират в обществото. „Трезви домове” използват много наркозависими за подпомагане на прехода си от клиниката към самостоятелен живот без наркотици. „Три четвърти дом”. На него се гледа като на нещо средно между регулиран „Дом на половината на пътя” и постоянно жилище. „Къщите за възстановяване” осигуряват спешен подслон на лица с ниски доходи, нуждаещи се от място, където да се възстановят след природни бедствия.

Глава II. Посещение на защитени жилища

Бяха посетени, фотографирани, архитектурно заснети (със съответното разрешение) и анализирани, 20 защитени жилища. Бяха посетени, снимани и анализирани, без да са заснемани архитектурно 36 защитени жилища. Бяха взети и подложени на анализ словесни свидетелства от потребители на социалната услуга в общността наречена защитено жилище, с цел установяване на предпочитанията им към архитектурата на защитеното жилище, в което биха искали да живеят или за това, как биха искали да преустроят защитеното жилище, което сега обитават. Бяха взети и подложени на анализ словесни свидетелства от подпомагащите ги в общността специалисти с цел систематизиране на опита им за неудобства при работа в съществуващите защитени жилища, породени от архитектурното им решение, решението на двора и градината им, обзавеждането им. Защитените жилища в това локално заглавие са разгледани в следната последователност: на първо място - защитени жилища за умствена изостаналост с оглед на това, че те са най-многобройни; на второ място - защитени жилища за психично разстройство, защото те следват по честота; и накрая, най-рядко срещаните се - защитени жилища за физически увреждания. Всяко защитено жилище е представено с функционални схеми и фотоснимки, придружени от обяснителен текст. Във функционалните схеми са изобразени функционални площи свързани със стрелки указващи съвместното им ползване, придружени от легенда. Следват анализ на схемите и снимките, и изводи. Направен е сравнителен анализ с цел установяване на различия / прилики и повтарящи се зависимости. Главата завършва с изводи. На основа на анализите и изводите са изработени: функционални модули и решения на защитени жилища (ЗЖ) (Глава 3.); средни норми за ЗЖ (Глава 4.); указания за проектиране на ЗЖ (Глава 5.); Композиционни модули и решения на ЗЖ (Глава 6.).

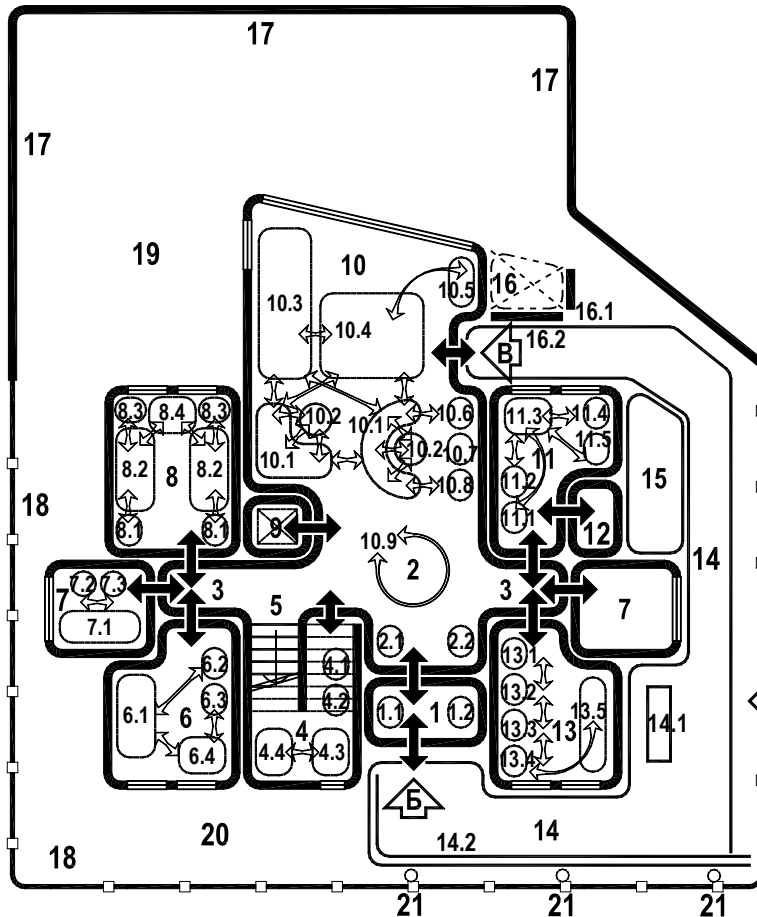
Функционални схеми

А. На защитени жилища за умствена изостаналост (ЗЖУИ)

ЗЖУИ, ул.,„Манастирище”, гр.Мездра (Новата сграда)

ЦИФРОВИ ОЗНАЧЕНИЯ:

1. ВЕТРОБРАН
 - 1.1. обувки
 - 1.2. чехли
2. ФОАЙЕ
 - 2.1. ел.табло
 - 2.2. чадъри
3. КОРИДОР
4. СКЛАД
 - 4.1. минерална вода
 - 4.2. обикновена вода
 - 4.3. почистващи препарати
 - 4.4. почистващи инструменти
5. СЪТЪЛБИЩЕ
6. СТАЯ ПОСЕЩЕНИЯ
 - 6.1. спане, почивка
 - 6.2. гардероб
 - 6.3. аудио-видео-библиотека
 - 6.4. писмена работа
7. БАНЯ, WC (потребители)
 - 7.1. тоалет
 - 7.2. дрехи за пране
 - 7.3. сушене на дрехи
8. СТАЯ (2 потребители)
 - 8.1. гардероб
 - 8.2. спане, почивка
 - 8.3. аудио-видео-библиотека
 - 8.4. индивидуална работа
9. АСАНСЬОР
10. ДНЕВНА
 - 10.1. индивидуална работа и игри
 - 10.2. тихи игри в група
 - 10.3. екипно готвене
 - 10.4. хранене в група, терапии в група

- 10.5. изработено от потребителите по трудо-, и арттерапия
- 10.6. материали за трудо-, и арттерапия
- 10.7. аудио-, видео-библиотека
- 10.8. шумни игри в група
- 10.9. спорт
11. СТАЯ ЗА ПЕРСОНАЛ
 - 11.1. гардероб
 - 11.2. архив
 - 11.3. писмена работа
 - 11.4. лекарства
 - 11.5. документи
12. БАНЯ, WC (персонал)
13. МОКРО ПОМЕЩЕНИЕ
 - 13.1. грубо почистване
 - 13.2. пране дрехи
 - 13.3. пране бельо
 - 13.4. сушене
 - 13.5. шкафов за дрехи
14. РАМПА (хоризонтална)
 - 14.1. пейка
 - 14.2. парапет
15. ТРЕВНА ПЛОЩ
16. ПОДПОКРИВНО ПРОСТРАНСТВО
 - 16.1. покривен скат
 - 16.2. затваряща стеничка
17. ПЛЪТНА ОГРАДА
18. АЖУРНА ОГРАДА
19. ПЛОДНА ГРАДИНА
20. ЦВЕТНА ГРАДИНА
21. ОХРАННО ОСВЕТЛЕНИЕ

БУКВЕНИ ОЗНАЧЕНИЯ

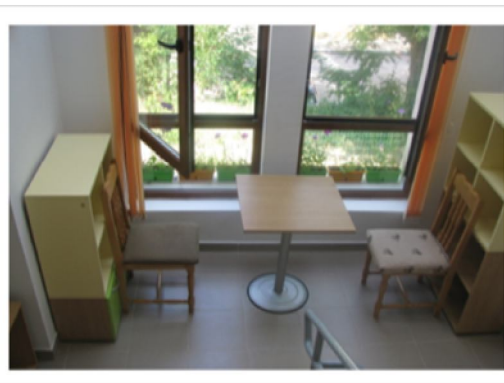
- А. ВХОД В ДВОРА
Б. ГЛАВЕН ВХОД
В. ГРАДИНСКИ ВХОД

Фиг. 1. Функционална схема на ЗЖУИ, I^{ви} етаж ул.,„Манастирище”, гр.Мездра (Новата сграда)

Снимки (собствен архив)

Фиг. 2. Дълга фасада – главен вход терасата е без парапет

Фиг. 3. Кът за посрещане на гости – междинна стълбищна площадка

1. СЪЛБИЩЕ

- 1.1. демонстрация на вещи изработени по трудотерапия
- 1.2. разговори

2. КОРИДОР

- 2.1. обувки
- 2.2. чехли

3. АСАНСЬОР

4. БАНЯ, WC (потребители)

- 4.1. мивка, душ-кабина, клозетно клеало
- 4.2. дрехи за пране
- 4.3. сушене на дрехи

5. СТАЯ (1 потребител)

- 5.1. гардероб
- 5.2. спане, почивка
- 5.3. видео-аудио-библиотека
- 5.4. индивидуална работа
- 5.5. тавански прозорец
- 5.6. хоби (демонстрация)
- 5.7. материали за работа

6. ВЪЗДУХ (дневна)

7. СТАЯ (1 потребител)

- 7.1. материали за работа
- 7.2. хоби (демонстрация)
- 7.3. тавански прозорец
- 7.4. индивидуална работа
- 7.5. книго-аудио-видеотека
- 7.6. спане, почивка
- 7.7. гардероб

8.1. материали за работа

8.2. хоби (демонстрация)

8.3. тавански прозорец

8.4. индивидуална работа

8.5. видео-аудио-библиотека

8.6. спане, почивка

8.7. гардероб

9. СТАЯ (1 потребител)

9.1. гардероб

9.2. видео-аудио-библиотека

9.3. тавански прозорец

9.4. индивидуална работа

9.5. материали за работа

9.6. спане, почивка

10. СТАЯ (1 потребител)

10.1. материали за работа

10.2. хоби (демонстрация)

10.3. тавански прозорец

10.4. индивидуална работа

10.5. видео-аудио-библиотека

10.6. спане, почивка

10.7. гардероб

11. СТАЯ (1 потребител)

11.1. гардероб

11.2. материали за работа

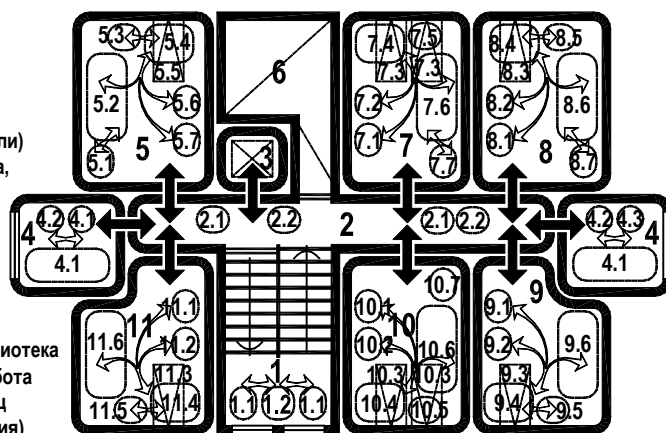
11.3. тавански прозорец

11.4. индивидуална работа

11.5. видео-аудио-библиотека

11.6. спане, почивка

11.7. хоби (демонстрация)

Фиг. 4. Функционална схема
на ЗЖУИ, II-ри етаж
ул. „Манастирище”, гр. Мездра (Новата сграда)

Анализ

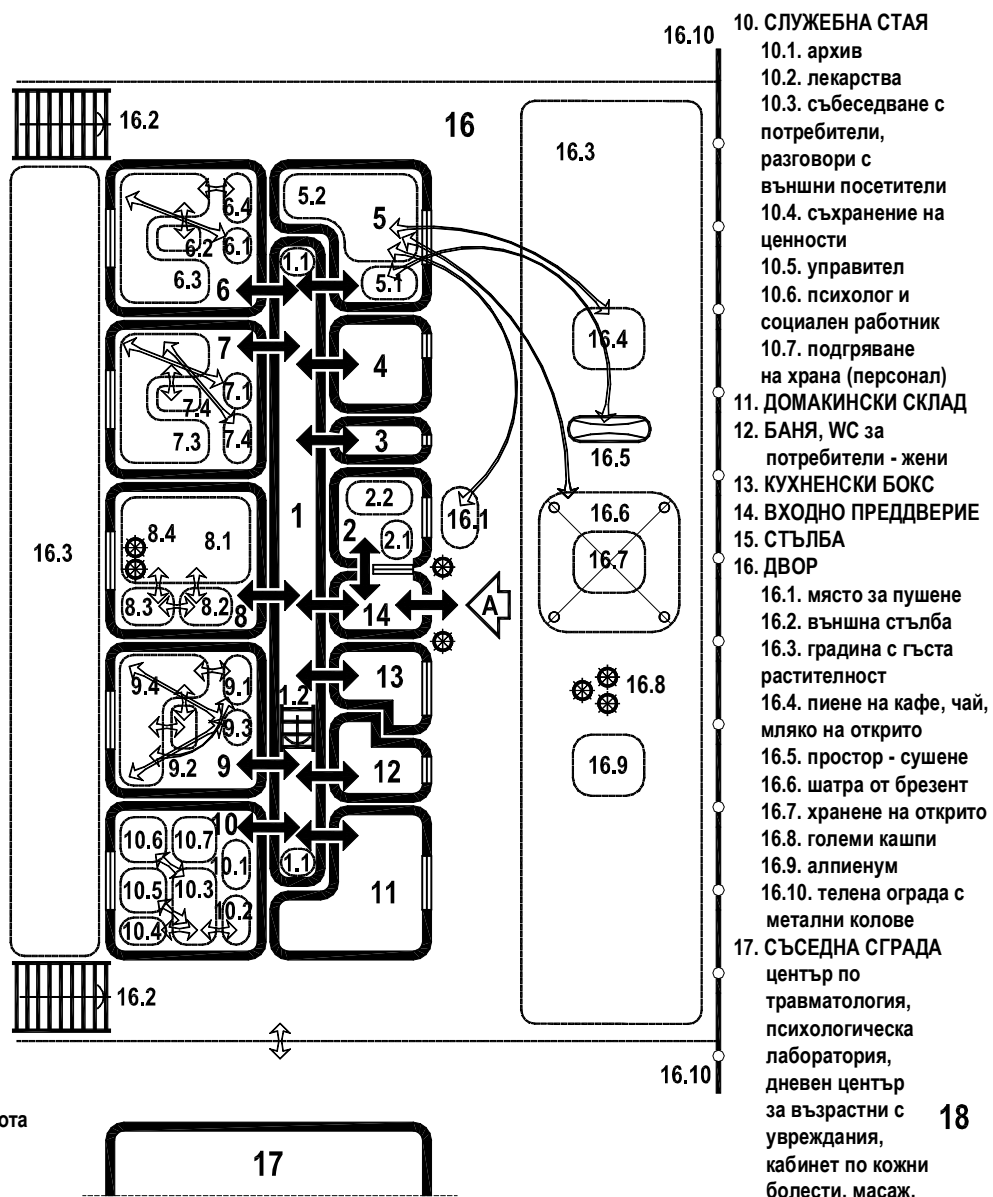
Сградата е новопостроена, на два етажа, с подземен етаж и неизползваемо подпокривно пространство. Конструкцията е монолитна, стоманобетонена, скелетно-гредова. Сутерена съдържа складове и котелно помещение. Пред главния вход на първия етаж има тераса без парапет. Първия етаж съдържа: ветробран; фойе; дневна, като дневната и фойето разделят сградата на две групи помещения достъпни от два противоположни коридора. Едната група включва: стая и баня с WC за персонал, и мокро помещение. Другата група включва: стая за посещения; стая за двама потребители; баня с WC; склад и стълбище. Между фойето и дневната се отваря асансьор. Дневната е с височина два етажа и със самостоятелен покрив – „алпийски тип”. В дневната се влиза и от градината през градински вход. Втория етаж е достъпен посредством двураменно стълбище и асансьор. На междинната площадка на стълбището е обособено място за разговори с външни посетители, до което се намира витрина за демонстрация на вещи на дизайна и предмети на изкуството изработени от потребителите. Стълбището излиза на коридор, към който се отварят шест стаи за потребители и две бани с WC. Част от коридора е решен като галерия с поглед към дневната разположена на първия жилищен етаж. До галерията е изграден асансьор.

Б. Защитени жилища за психични разстройства (ЗЖПР)

ЗЖПР, ул. „Григор Пърличев“, Благоевград

ЦИФРОВИ ОЗНАЧЕНИЯ:

1. КОРИДОР
 - 1.1. обувки, чехли
 - 1.2. вътрешна стълба
2. КИЛЕР
 - 2.1. хладилна площ
 - 2.2. пакетирани стоки
3. WC (персонал)
4. БАНЯ, WC за потребители - мъже
5. СОЦИАЛЕН КЛУБ
 - 5.1. пране, сушене, гладене, съхранение на дрехи и бельо
 - 5.2. кафе, място за пушене, споделяне, тихи игри
6. СТАЯ за двама потребители - жени
 - 6.1. аудио-видео-библиотека
 - 6.2. хранене - индивидуално
 - 6.3. спане, почивка
 - 6.4. гардероб
7. СТАЯ за двама потребители - мъже
 - 7.1. аудио-видео-библиотека
 - 7.2. гардероб
 - 7.3. спане, почивка
 - 7.4. хранене - индивидуално
8. ДНЕВНА
 - 8.1. групово хранене, екипна работа
 - 8.2. аудио-видео-библиотека
 - 8.3. индивидуална работа
 - 8.4. цветя (кашпи)
9. СТАЯ за двама потребители - жени
 - 9.1. гардероб
 - 9.2. хранене - индивидуално
 - 9.3. аудио-видео-библиотека
 - 9.4. спане, почивка
10. СЛУЖЕБНА СТАЯ
 - 10.1. архив
 - 10.2. лекарства
 - 10.3. събеседване с потребители, разговори с външни посетители
 - 10.4. съхранение на ценности
 - 10.5. управител
 - 10.6. психолог и социален работник
 - 10.7. подгряване на храна (персонал)
11. ДОМАКИНСКИ СКЛАД
12. БАНЯ, WC за потребители - жени
13. КУХНЕНСКИ БОКС
14. ВХОДНО ПРЕДДВЕРИЕ
15. СЪЛБА
16. ДВОР
 - 16.1. място за пушене
 - 16.2. външна стълба
 - 16.3. градина с гъста растителност
 - 16.4. пиене на кафе, чай, мляко на открито
 - 16.5. простор - сушене
 - 16.6. шатра от брезент
 - 16.7. хранене на открито
 - 16.8. големи кашпи
 - 16.9. алпиенум
 - 16.10. телена ограда с метални колове
17. СЪСЕДНА СГРАДА център по травматология, психологическа лаборатория, дневен център за възрастни с увреждания, кабинет по кожни болести, масаж, психиатър, акушер-гинеколог, анестезия, реанимация
18. ГРАДСКА БОЛНИЦА със психиатрия

Фиг. 5. Функционална схема
на ЗЖПР,
ул. „Гр. Пърличев“, Благоевград

Анализ

Дворът на ЗЖУИ с адрес: Благоевград, ул. „Григор Пърличев“, е градина без алеи, с декоративни дървета, алпинеум, група големи кашпи, простор и шатра. Оградата на задната част, на двора, на ЗЖУИ е част от оградата на МБАЛ „Благоевград АД“. Странична граница на двора е сградата на медицински център. Другата му страна

е без ограда. Сградата на ЗЖПР е монолитна, едноетажна. Съдържа: входно предверие, коридор, служебна стая, социален клуб, три стаи за потребители, дневна, кухненски бокс, килер, домакински склад, две бани с WC за потребители - мъже и жени; WC за персонал и външни посетители. Фасадната обработка включва: цокъл от керамични квадри, които по ъглите на сградата и между прозорците продължават до стрехата като пиластри; стени - покрити с пръскана мазилка боядисана в цвят светла охра с виолетов оттенък; дограма - бяла, PVC; стреха - изпълнена с напречна дъсчена обшивка. Покривът е четирискатен, покрит с керамични керемиди. Отводняването е външно, с поцинковани водосточните тръби. Конструктивната схема е смесена - надлъжни и напречни носещи стени. В коридора има денивелация, която се преодолява чрез наклонена рампа. Отоплението на дневната е с климатици, а на стаите за потребители - с електрически отоплителни тела.

Снимки (собствен архив)

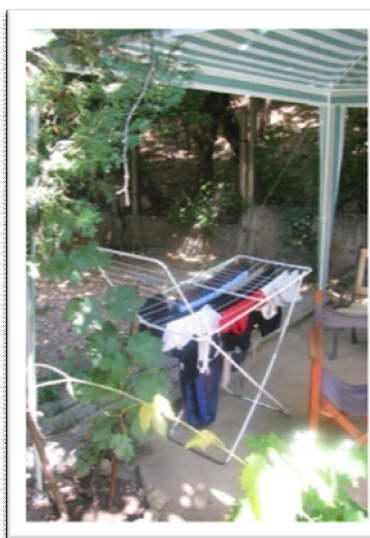
Фиг. 6. Фасада към улицата

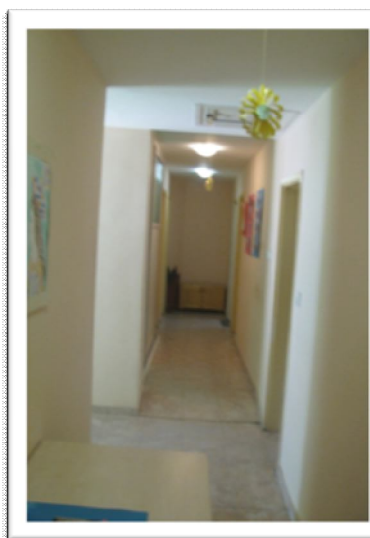
Фиг. 7. Стая за персонал

Фиг. 8. Медицински и документален шкаф

Фиг. 9. Простор и работно място под шатра

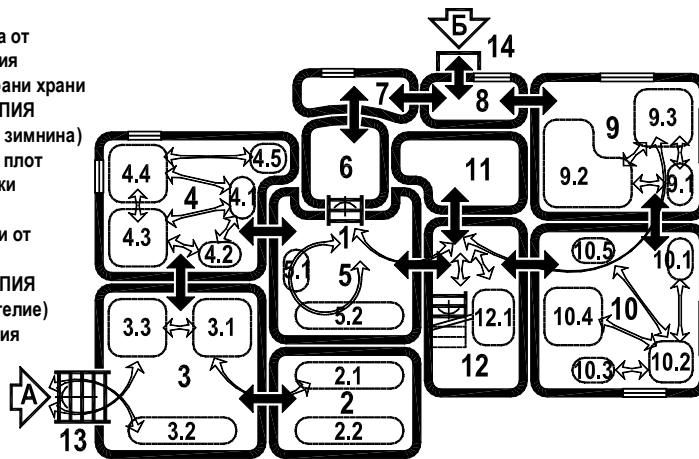
Фиг. 10. Наклонена рампа в коридора

В. Защитени жилища за физически увреджания (ЗЖФУ)

ЗЖФУ, ул. „Александър Стамболийски”, гр.Ловеч

ЦИФРОВИ ОЗНАЧЕНИЯ:

1. СЪЛБА(вътрешна)
2. СКЛАД
 - 2.1. зимнина от трудотерапия
 - 2.2. пакетирани храни
3. ТРУДОТЕРАПИЯ (приготвяне зимнина)
 - 3.1. работен плот
 - 3.2. стопански инвентар
 - 3.3. продукти от градината
4. ТРУДОТЕРАПИЯ (шивашко ателие)
 - 4.1. продукция
 - 4.2. гладене
 - 4.3. шиене
 - 4.4. кроене
 - 4.4. платове
5. СКЛАД
 - 5.1. дрехи
 - 5.2. бельо
6. МОКРО ПОМЕЩЕНИЕ
7. ВЕЛОСИПЕДИ
8. ВЕТРОБАН (автомат за лъскане на обувки)

Фиг. 11. Функционална схема на ЗЖФУ, I^{вн} етаж
ул. „Александър Стамболийски”, Ловеч

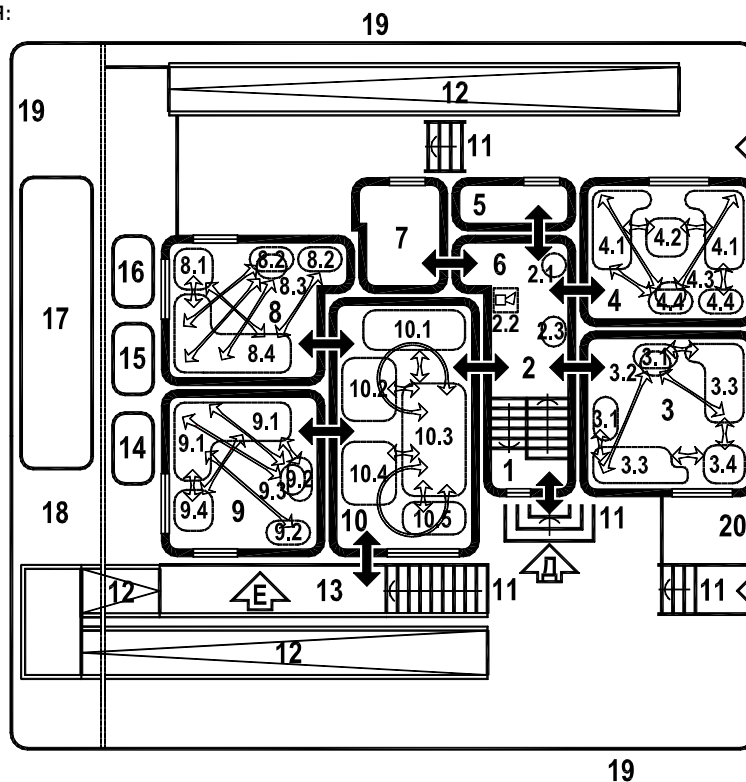
9. ПРИЕМНО ПОМЕЩЕНИЕ (новопостъпващи и заминаващи)
 - 9.1. бар: чай, кафе, мляко; автомат за гореща вода
 - 9.2. приготвяне на лека закуска
 - 9.3. пушене
10. РАБОТНО ПОМЕЩЕНИЕ
 - 10.1. лекарства
 - 10.2. писмена работа
 - 10.3. архив
 - 10.4. събеседване
 - 10.5. гардероб
11. БАНЯ, WC (персонал и постъпващи)
12. СЪЛБИЩЕ (вътрешно)
 - 12.1. почистващи препарати и инструменти
13. СЪЛБА (външна)
14. ПЛОЩАДКА

БУКВЕНИ ОЗНАЧЕНИЯ:

- А. ВХОД (към стопански помещения)
Б. ВХОД (към приемна)

ЦИФРОВИ ОЗНАЧЕНИЯ:

1. СЪЛБИЩЕ (вътрешно)
2. ВХОДЕН ВЕСТИБЮЛ
 - 2.1. бойлер
 - 2.2. пожарогасител
 - 2.3. обувки
3. СПАЛНЯ (2 потребители)
 - 3.1. гардероб
 - 3.2. аудио-видео-библиотека
 - 3.3. спане, почивка
 - 3.4. индивидуално хранене
4. СПАЛНЯ (2 потребители)
 - 4.1. спане, почивка
 - 4.2. индивидуално хранене
 - 4.3. аудио-видео-библиотека
 - 4.4. гардероб
5. WC (потребители)
6. КОРИДОР
7. БАНЯ, WC (потребители)
8. СПАЛНЯ (2 потребители)
 - 8.1. индивидуално хранене
 - 8.2. гардероб
 - 8.3. аудио-видео-библиотека
 - 8.4. спане, почивка

Фиг. 12. Функционална схема на ЗЖФУ, II^{вн} етаж
ул. „Александър Стамболийски”, Ловеч

9. СПАЛНЯ (2 потребители)
 - 9.1. спане, почивка
 - 9.2. гардероб
 - 9.3. аудио-видео-библиотека
 - 9.4. индивидуално хранене
10. ХОЛ
 - 10.1. готвене
 - 10.2. тихи игри, индивидуална работа
 - 10.3. хранене в група, групов терапия
 - 10.4. аудио-видео-библиотека
 - 10.5. витрина на изработени по трудо-, и арттерапия вещи на дизайна и предмети на изкуството
11. СЪЛБИЩЕ (външно)
12. РАМПА (наклонена)
13. ТЕРАСА (пред дневната)
14. ПРОСТОР
15. МЯСТО ЗА ХРАНЕНЕ (на открито)
16. ПЕЙКА-ЛЮЛКА
17. ПЕРГОЛА
18. ЦВЕТНА ГРАДИНА
19. ОГРАДА (вътрешна)
20. ОГРАДА (външна)

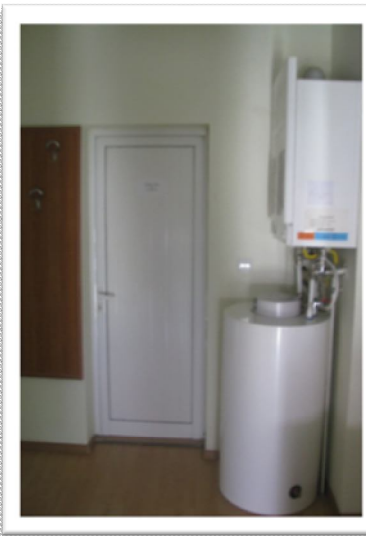
Снимки (собствен архив)

Фиг. 13. Хоби кът, мемориален кът

Фиг. 14. Главен вход и стълба към вход, към хола

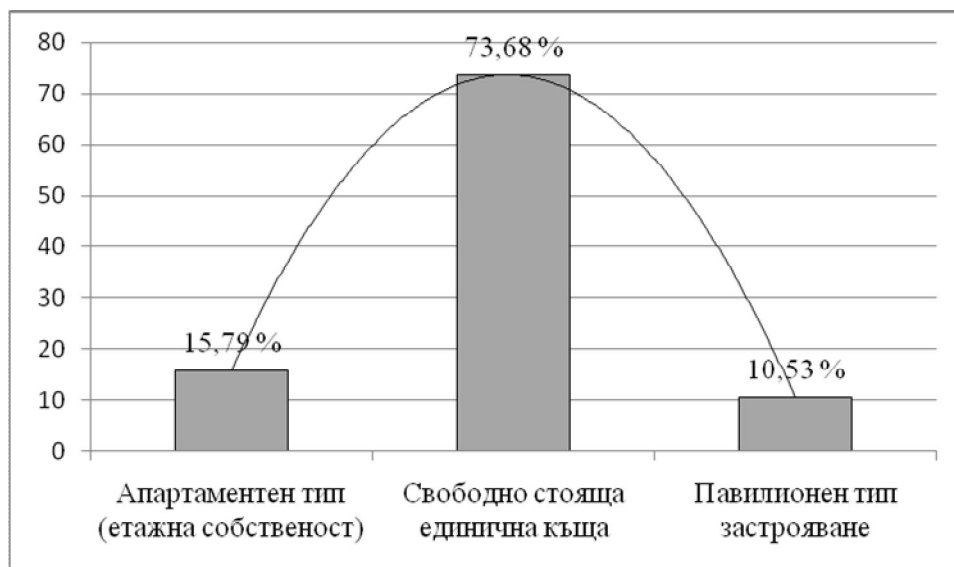
Фиг. 15. Газов бойлер във входния вестибюл

Анализ

Сградата е монолитна на два етажа, с неизползваемо подпокривно пространство, без полуподземен етаж. Реконструирана е за целите на ЗЖФУ. Първия етаж включва: главен вход - обслужва приемането и напускането на потребители; втори, стопански вход - свързва първия етаж със задния двор и градината; преддверие в удобна връзка с помещение за велосипеди; приемно помещение в удобна връзка с работно помещение за персонала; баня с WC към нея за новопостъпващи и персонал; мокро помещение в близост до банята, и в близост до него - склад за дрехи и спално бельо, както и дрехи произведени в съседното помещение за трудотерапия оформено като шивашко ателие; второ помещение за трудотерапия оформено като работилница във връзка със склад за зимнина до него. Вторият етаж да има два входа - главен достъпен от площадка, до която се стига по три стъпала и втори вход, до който се стига по двукрила наклонена рампа, и от който се влиза направо в хола. До нивото, от което тръгват рампата и външната стълба се стига по друга наклонена рампа и стълби, които преодоляват денивелацията на двора. От главния вход се влиза на междинната площадка на вътрешното стълбище, което свързва двата етажа. От нея се стига до входен вестибюл. От вестибюла са достъпни: хол; две спални; баня с WC за потребители; WC за персонал и гости. От хола са достъпни други две спални.

Сравнителен анализ

В границите на селището, защитеното жилище е самостоятелно или участва в клъстер от социални услуги в общността от резидентен тип, например, център за настаняване от семеен тип, преходно жилище, наблюдавано жилище или като клъстер само от защитени жилища - дисперсно обвързани или дисперсно необвързани.

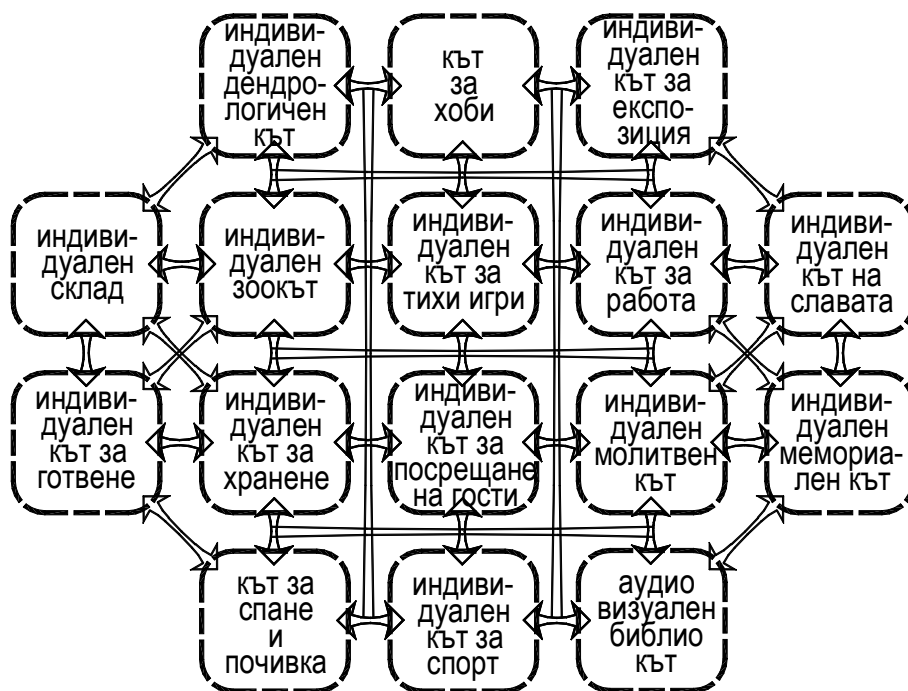
Фиг. 16. Сравнение между типове жилища в проценти

Елементите на двора на защитеното жилище са: тематична градина и помощно стопанство, които поотделно или заедно реализират обучаващия и терапевтичния аспект на функцията на защитеното жилище. Те са част от механизъм за извеждане на потребителите от защитеното жилище, практиката на повторение на дейности от индивидуално и закрито пространство към все повече открито и социално. Наред с нощна и дневна площ / пространство (тракт) в защитеното жилище се появяват: индивидуално, общо и обслужващо пространства. Налице са нови наименования за помещенията в защитеното жилище (салон, стая за потребител, стая за споделяне, хранилище, хигиенно помещение, креативно ателие, терапевтична работилница), алтернатива на използваните в институцията (кабинет, офис, стая за манипулации, сестринска стая) и в традиционното жилище (дневна, спалня, склад, санитарен възел.)

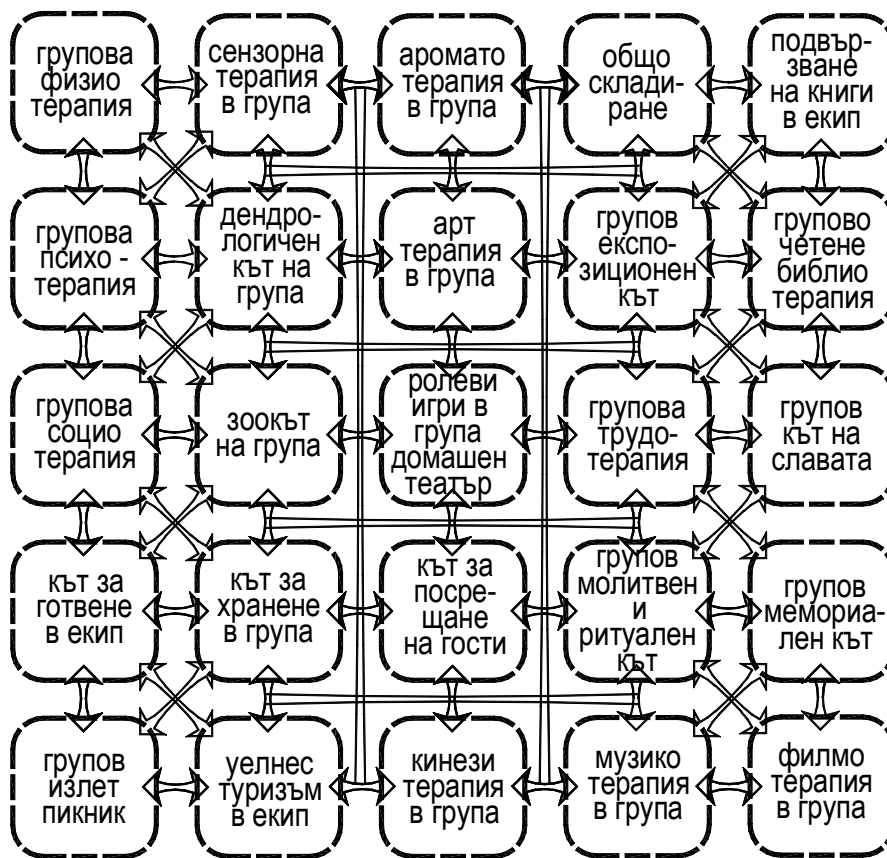
Специфика на функцията на защитеното жилище

Функцията на защитеното жилище освен терапевтична и обучаваща, може да се определи и като хибридна, интегрална, споделена и многолика. Функцията на защитеното жилище е хибридна, защото функционалното му решение споделя

функционалните решения на сгради с различна функция: комунална квартира, социално жилище, хостел, уелнес хотел, жилище в комплекс от затворен тип, частен пансион с етнографска сбирка, заведение за социални услуги, търговска къща с помощно стопанство към нея, общежитие с помощно училище към него, жилище за творец-професионалист. Функцията на защитеното жилище е интегрална защото във втората половина на 20-ти век, създаването на глобални мрежи, спътници, сървъри, компютри направи възможно отново да се върнат в къщата „обучението”, „работата”, „ритуалите”, „изкуството”, „забавленията”, и най-общо „грижата” за самия себе си и семейството си. Защитеното жилище е първообраз на новата постиндустриална къща, сърце на която е „електронната стаичка”. „Споделеното съжителство” я превръща в „домакинство”, а домакинството отново е разширено до „стопанство”. Стопанството е защитено, в рамките на един УПИ, на защитен квартал и селище, чийто първообраз са т.нар. кибуци. Функцията на защитеното жилище е споделена, защото в него различни функции (дневни / нощни, основни / обслужващи) се съвместяват в една и съща стая, а във всяка стая се споделя се опит, поставят се оценки, намира се решение, управлява се. В тази връзка всяко помещение на защитеното жилище е едновременно: ателие; работилница; учебна зала; консултантски офис; клуб по интереси; стая за почивка, без поотделно да са такива. Функцията на защитеното жилище е многолика, защото се движи в границите на едновременно и последователно извършвани дейности (психотерапия и социотерапия се извършват едновременно, докато кинезитерапията, библиотерапията - последователно. Защитеното жилище е независима стопанска / икономическа единица, която може да отдава помещения под наем или да продава услуги на външни посетители: фитнес, обучение, здравни услуги, и др. При защитеното жилище е налице механизъм за извеждане на потребителите от индивидуално и закрито пространство към все по социално и открито, чрез практиката на повторение на дейности веднъж в индивидуалния тракт, втори път - в комуналния тракт, трети път - в рамките на двора (в тематична градина и помощното стопанство). Ето защо най-подходящ за защитеното жилище е павилионния тип застрояване. В защитеното жилище най-подходящ е живот по двама - на семейни начала, което само по-себе си има терапевтичен и учебен ефект, които намират своето осъществяване в домашното ателие, домашната работилница, домашния магазин, доказали се като най-успешни.

Фиг. 17. Групиране на функции в стаята на потребителя при индивидуална работа

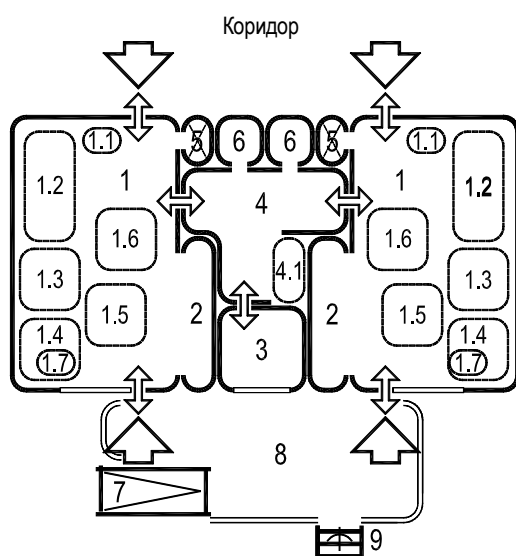
Фиг. 18. Групиране на функции в защитеното жилище при работа в екип или в група

Глава III. Архитектурно-функционални решения

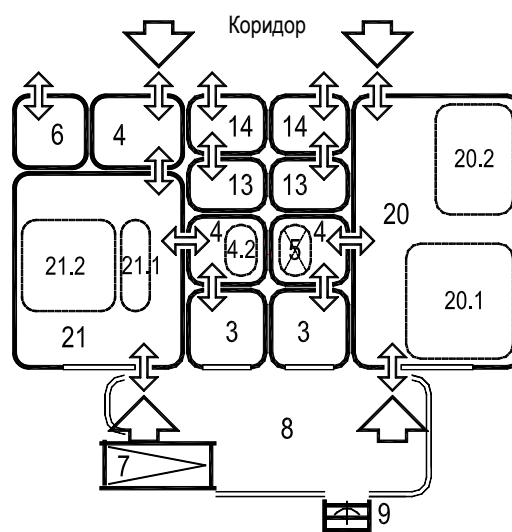
Проектирането на защитени жилища е ставало като към стандартни функционални схеми на традиционното жилище са прибавяни функционални единици на институция, например, „офис“ (*гр.Пазарджик*), „манипулационна за медсестра“ (*гр.Стара Загора*), или са отнемани, например, „кухнята за готвене“ е извадена от състава на помещенията на защитеното жилище и храната се доставя от „кухня-майка“ (*гр.Бургас*). В първия случай това е недопустимо институционално обвързване, защото персонала идва в защитеното жилище в качеството си на подпомагащ личен / социален асистент или частен учител, по заявка на потребител или на негов настойник. Доставянето на храна от „кухня-майка“, лишава потребителя от възможност да се научи да готви за себе си / други потребители / гости или да възстанови опита си загубен вследствие на психично разстройство. Не се взема под внимание факта, че спортна зала, кафене, ателие, работилница в защитеното жилище, може да имат външни собственици. Ползването на „Норми за проектиране на общежития“, не взема под внимание особеностите на увреждането различните социализиращи методики, факта, че потребителите живеят разделени от диагноза, пол, възраст, религия / вероизповедание, степен на придобити знания и умения и това води до непрекъснати преустройства на вече реконструирания сгради. Алтернатива на институцията е социалната услуга в общността, при следната процедура: децата от Дом за деца лишени от родителска грижа (ДДЛРГ) се извеждат от него и се настаняват в Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) или преходно жилище до навършване на физическа зрелост. След навършване на 18 години потребителите на преходното жилище се настаняват в защитено жилище, а след придобиване на социална зрялост (знания, умения, навици и опит) - в наблюдавано жилище. След намиране на работа, квартира и партньор, потребителите напускат наблюдаваното жилище и заживяват в обществото. По диагноза защитените жилища се разделя на три типа: защитено жилище за умствена изостаналост, защитено жилище за психични разстройства и защитено жилище за физически увреждания. Коморбидните не могат да се отнесат към нито един от трите типа, защото са с поне още едно заболяване, което изисква друга превенция / терапия / рехабилитация/ грижа. По същия начин стои въпроса и за хората със сензорните нарушения и увреждания. В тази връзка предлагам класификацията на защитените жилища да се разшири със защитено жилище за потребители с коморбидност и защитено жилище за потребители със сензорни нарушения и увреждания. От друга

страна живота на семейни начала в защитеното жилище изисква: апартаментно жилище или студио; „стая за споделяне на близост” или „кризисна стая” за тези, които вече не живеят като семейство. Може да се появи и дете. В тази връзка предлагам към класификацията и защитено жилище от семеен тип. Възрастовите групи (от 18 до 33; от 33 до 49; и от 50 до 65 г.) сепарират защитеното жилище по възраст. След 65 години потребителите отиват в хоспис, или да живеят при роднини, ако имат такива. Във връзка с повишената продължителност на живот и запазване на активността до дълбока старост, предлагам класификацията на защитените жилища да се разшири и със защитено жилище за възрастни потребители. Ако религията разединява потребителите, то работата в екип и заплащане ги обединява. Предлагам преодоляване на разделението по религия / вероизповедание, чрез „комунално” ядро съдържащо креативни и терапевтични ателиета и работилници за арттерапия, и трудотерапия, и домашен театър за социотерапия и психотерапия. Практиката на поставяне в една стая или на една маса за хранене, на „по-можещ” и „по-неможещ” с презумпция, че неможещия ще усвоява умения и ще създава навици, подражавайки на можещия, е проблем, защото при потребители с умствена изостаналост, подражанието е засилено и към гравитност и към деструктивност - те са безкритични. Освен това такъв подход е недопустим, защото е характерен за институционалната грижа, на която социалната услуга в общността е алтернатива. На основа на извода, че защитените жилища за потребители с шизофрения, с умствена изостаналост, с физически увреждания, и с коморбидност, трябва да са различни по план, етажност, мебелни групи, кътове в стаите, фасадно решение, организация на двора, и на основата на възможността за свързването на архитектурно-строителните изисквания към традиционното жилище с основания, които правят функцията на защитеното жилище различна от тази на традиционното жилище, са изработени графично функционални модули, които след това са комбинирани в планировъчни и градоустройствени решения при използването на линейна, централна, мрежова, аморфна и хибридна, схеми.

Функционални модули „А” и „А-1”

Фиг. 19. Функционален модул „А”

Фиг. 20. Функционален модул „А-1”

Легенда

1. Лична функционална зона за един потребител:

1.1. Функционална зона за индивидуален ритуал (индивидуални психотерапия и религиозни практики); 1.2. Функционална зона за спане, индивидуални почивка и медитативни практики (автогенен тренинг, сензотерапия); 1.3. Функционална зона за събеседване (с приходящи психолог, социален работник; частен учител близки хора; място за индивидуален асистент, библиотерапия); 1.4. Функционална зона за индивидуална трудотерапия; 1.5. Функционална зона за индивидуално хранене; 1.6. Функционална зона за индивидуална кинезитерапия; 1.7. Функционална зона за индивидуална музикотерапия, и видеотерапия.

2. Функционална зона за индивидуално готвене и минибар.

3. Функционална зона за индивидуална хигиена (тоалет).

4. Комуникационна и обслужваща зона: 4.1. Функционална зона за индивидуална хигиена във функционалната обслужваща зона (индивидуални пране, сушене, съхранение на бельо или дрехи). 4.2. Функционална зона за минибар.

5. Функционална зона за гардероб (дрехи, обувки, чехли, чадъри).

6. Функционална зона за хранилище (съхранение на предмети на изкуството, вещи на дизайна произведени от потребителя, опаковани хранителни стоки).

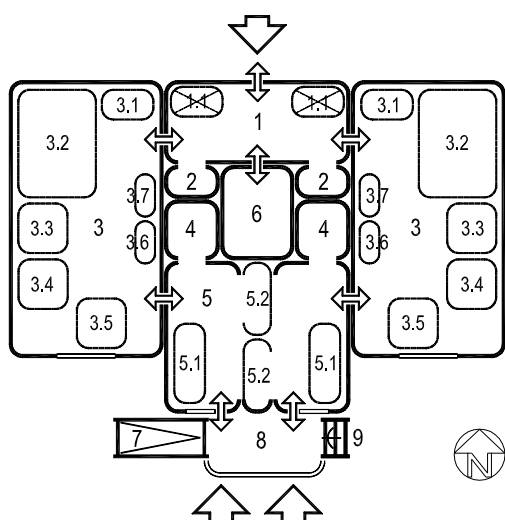
7., 8. и 9. - Комуникационни зони.

13. Функционална зона за тоалет (персонал, гости на защитеното жилище, потребители).

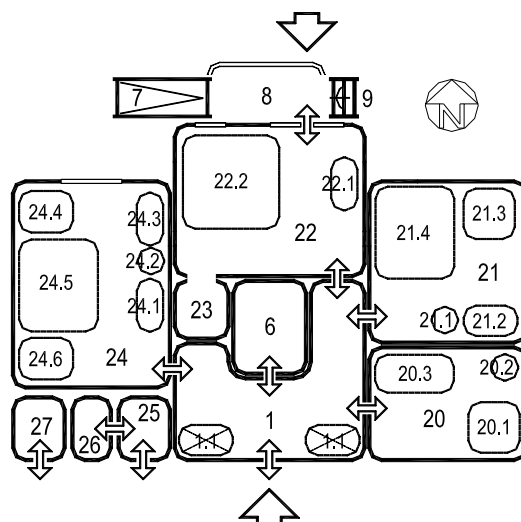
14. Комуникационна и обслужваща зона (персонал, гости на защитеното жилище, потребители).

20. Функционална зона за персонал / домакин: 20.1. Функционална зона за компютъризирано работно място; 20.1. Функционална зона за събеседване и посрещане на външни посетители.

21. Функционална зона за: споделяне; пребиваване на външни посетители, когато трябва да останат в защитеното жилище повече от един ден; кризи; карантина. 21.1. Функционална зона за хранене и за индивидуален асистент; 21.2. Функционална зона за споделяне, спане, почивка.

Фиг. 21. Функционален модул „Б”

Фиг. 22. Функционален модул „Б-1”

Легенда

1. Комуникационна и обслужваща зона: 1.1. Функционална зона за гардероб (съхранение на външни дрехи, обувки, чехли, чадъри).

2. Функционална зона за индивидуална хигиена във функционалната комуникационна и обслужваща зона (индивидуални пране, сушене, съхранение на бельо или дрехи)

3. Лична функционална площ за един или двама потребители: 3.1. Функционална зона за индивидуално хоби (паметен кът, кът на славата); 3.2. Функционална зона за спане, индивидуални почивка и медитативни практики (автогенен тренинг, сензотерапия); 3.3.

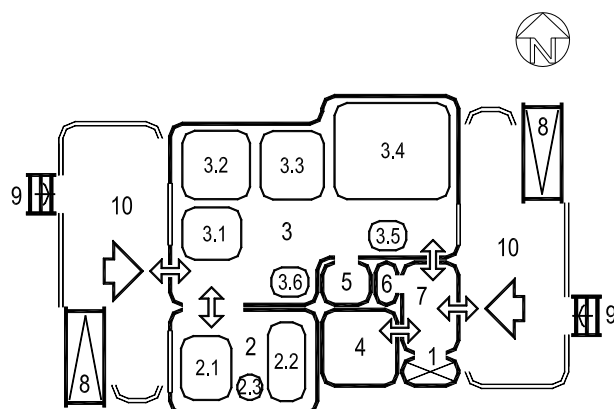
Функционална зона за събеседване (с приходящи психолог, социален работник; частен учител, близки хора; място за индивидуален асистент, библиотерапия); 3.4. Функционална зона за индивидуална трудотерапия; 3.5. Функционална зона за индивидуална кинезитерапия; 3.6. Функционална зона за индивидуална музикотерапия, и видеотерапия; 3.7. Функционална зона за индивидуален ритуал (индивидуални психотерапия и религиозни практики).

4. Функционална зона за хранилище (съхранение на предмети на изкуството, вещи на дизайна произведени от потребителя, опаковани хранителни стоки).

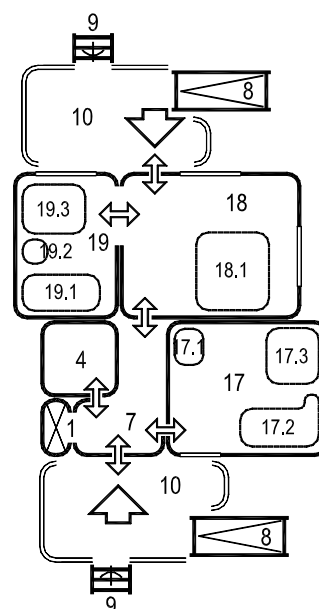
5. Функционална зона за индивидуално хранене и готвене: 5.1. Функционална зона за индивидуално хранене; 5.2. Функционална зона за индивидуално готвене и минибар.

6. Функционална зона за индивидуална хигиена (тоалет).

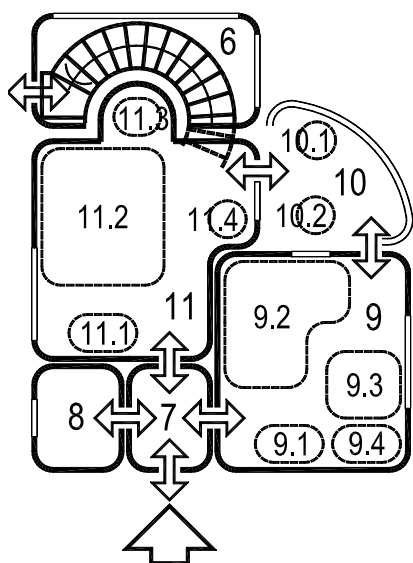
7., 8. и 9. - Комуникационни зони.

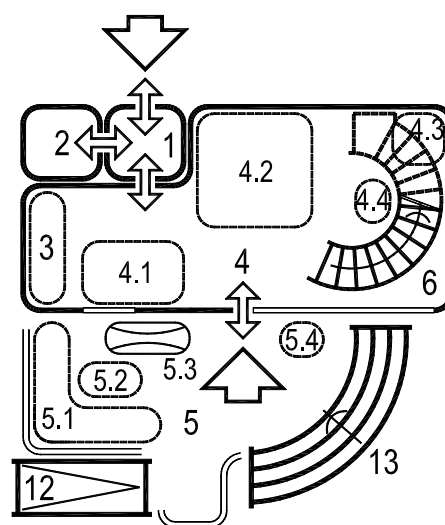
Фиг. 23. Функционален модул „B”

Фиг. 24. Функционален модул „B-1”

Фиг. 25. Функционален модул „Г”
Второ ниво

Фиг. 26. Функционален модул „Г”
Първо ниво

Легенда

Първо ниво

1. Комуникационна зона.
2. Функционална зона за индивидуална хигиена (тоалет).
3. Функционална зона за индивидуално готвене и минибар.
4. Лична функционална площ за двама потребители: 4.1. Функционална зона за индивидуално хранене; 4.2. Функционална зона за събеседване (с приходящи психолог, социален работник; частен учител); 4.3. Функционална зона за събеседване (с близки хора, място за индивидуален асистент); 4.4. Функционална зона за индивидуална музико-, и видеотерапия; 5. Комуникационна зона и обслужваща площ: 5.1. Фитотерапия; 5.2. Игротерапия (тихи игри); 5.3. Обслужваща площ (пушене, простор, лъскане на обувки). 6. Комуникационна зона.

Второ ниво

7. Комуникационна зона.
8. Функционална зона за индивидуална хигиена (тоалет).
9. Функционална зона за група терапии: 9.1. функционална зона за индивидуално хоби; 9.2. Функционална зона за индивидуална кинезитерапия; 9.3. Функционална зона за индивидуална трудотерапия; 9.4. Функционална зона за библиотерапия.
10. Открита функционална площ: 10.1.Простор; 10.2. Пушене.

11. Лична функционална площ: 11.1. Функционална зона за гардероб (дрехи, бельо); 11.2. функционална зона за спане, индивидуални почивка и медитативни практики (автогенен тренинг, сензотерапия); 11.3. Функционална зона за хранилище (съхранение на предмети на изкуството, вещи на дизайна произведени от потребителя, опаковани хранителни стоки); 11.4. Функционална зона за индивидуален ритуал (индивидуални психотерапия и религиозни практики). 12. и 13. (комуникационни зони)

Глава IV. Норми за проектиране на защитени жилища

Норми в Р. България

Наредба № 2 от 1994 г. за проектиране на заведения за социални грижи (ДВ, бр. 74 от 1994 г. отменена с наредба ДВ, бр. 32 от 2011 г. поради преустановеното изграждане на институции. Съгласно Правилника за приложение на Закона за социално подпомагане за защитеното жилище се предвиждат помещения с улеснен достъп, мебелирани и оборудвани съобразно с потребностите на лицето и с неговия личен избор (в обследваните ЗЖ това не се прави - предварително са закупени използваните от потребителите вещи). Сградата да е оборудвана с устройства за противопожарна безопасност съгласно Закона за МВР (чл. 112, ал. 2); Закона за устройство на територията (ДВ, бр. № 1, 2001год., посл. изм. бр. № 65, 2004год.), (чл. 169, ал. 1, т. 2); Закона за здравословни и безопасни условия на труд; Закона за управление на кризите; Наредба № 1 за номенклатурата на видовете строежи (ДВ, бр. № 72, 2003год. – чл. 14, ал. 2). Сградата да е оборудвана с одобрени от съответните сертифициращи органи стандартизирани врати и брави (БДС 11686:1989, БДС 12300: 1985, БДС 10184:1979, БДС 2723:1982). Да е изградена система за охрана (СОТ), съгласно Приложение № 1 / Наредба № 7 за инженерно-техническите мероприятия за охрана на обектите (ДВ, № 57, 1985год.) . Нормативната уредба, която регламентира сградата като архитектурно достъпна, включва: Наредба № 6 от 2005год. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството (ДВ, № 90, 16 октомври, 2005год.) [90], Наредба № 7 от 2004год. за правила и нормативи за устройството на отделните видове територии и устройствени зони (ДВ, № 3, 2004год.), която отчита изключенията за ниско строителство. Наредба № 6 от 26 ноември 2003год. за изграждане на достъпна среда в урбанизираните територии (глава 12) .

Таблица 1. Площи в защитеното жилище според българското законодателство

Помещение		м ² на потребител	Допълнителна площ за потребители със затруднена подвижност
1.	Спалня	10	-
2.	Трапезария	10	-
3.	Кухня	2	-
4.	Баня/санитарно помещение	5	-
5.	Всекидневна	2	-
6.	Складово помещение	50-80 (общо)	-
7.	Външно складово помещение	-	-
8.	Пералня	-	-
9.	Офис за персонала	16 (общо)	-
10.	Санитарен възел	6	-
11.	Градина	-	-

В Наредба № 7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територия и устройствени зони, са посочени необходимата площ на терен за заведение за социални грижи. В Наредба № Из – 1971 за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар, в която се посочват изискванията за съответните класове на функционална пожарна опасност на строежите, не се посочва КФПО по отношение на защитените жилища.

Чуждестранен опит

Защитени жилища в Холандия

Таблица 2. Площ в ЗЖУИ според холандския опит

Помещение		м ² на потребител	Допълнителна площ за потребители със затруднена подвижност
1	Спалня	9	4
2	Трапезария	7	4
3	Кухня	2	3
4	Баня/санитарно помещение	1,5	2,5
5	Всекидневна	4	2,5
6	Складово помещение	2	2,5
7	Външно складово помещение	3	1,5
8	Пералня	1,5	0
9	Офис за персонала	3	3
10	Тераса	5	3
11	Градина	9	0

Защитени жилища (групови домове) в Германия

Reichle K. В Германия За първи път се прави опит да се „разтвори границата между жилищата и институциите”. Днес все повече се отделя внимание на „живите домове – четвърто поколение”, те се изграждат на принципите на споделен живот в

общността, а от друга страна се създават условия за самостоятелност, както и при необходимост от получаване на помощ и подкрепа. Всеки човек има стая или апартамент с малък коридор и самостоятелна баня и тоалетна, достъпни и за човек с увреждания. Самостоятелните стаи са групирани около една голяма кухня и обща дневна/ трапезария с кухненски бокс. Много често към жилищата се добавят „защитени външни територии”: тераса, градина или зелен двор Преобладават стаите с 1 легло (повече от 50%), следват тези с 2 легла – 47% и само 2% са стаите с 3 легла. Друга тенденция, е децентрализацията на големите жилища, в които минималното жизнено пространство се увеличава: единични стаи - най-малко 14m², двойните стаи - 24 m².

Защитени жилища (skyddat boende) в Швеция.

Според Ryd (2001год.) ЗЖ най-често се проектират в коридорна система и стаите са разположени от страни, като в средата е разположена кухнята, трапезария и/или дневна в отворена връзка един с друг. В някои от ЗЖ в Швеция екстериорът на ЗЖ може да включва градина във фойето. Най-често в ЗЖ се настаняват от 8 до 10 души, в самостоятелни стаи. Размерите на стаите варират от 30-35 m², до 35-40 m².. Възможно е обитателя сам да донесе свое обзавеждане, като израз на идентичност. Наличието на ъглов прозорец „тип френски” увеличава перспективите, която може да има човек. Размерите на санитарните пространства варират между 7 до 10 m². Всеки обитател на ЗЖ има складово помещение. Според други автори (Møller и Knudstrup, 2008; Regnier, 2002) защитените жилища трябва да имат творчески работилници. „Curbo Sweden AB” (Bergslagen, Швеция) В ЗЖ е предвидено място и за семейства с домашни любимци. Защитените жилища са обзаведени апартаменти, със самостоятелно приготвяне на храна.

„Живот в общността” в САЩ.

Според V. Regnier (2002) В своите изследвания не се стареае да създаде „код на сградата - една къща не е непременно дом, по-важното е да притежава свой дух, да достигне до раздвижен дизайн”. Сградата да бъде атрактивна. Необходимо е максимално да бъдат използвани ъгловите места - по този начин малките пространство изглеждат по-големи. Друго предизвикателство са коридорите – „коридорите като стаи / коридори с характер”. Предлага „управляема” форма на тези жилища. Способността на една програма да подпомогне живота в общността е предизвикателство, като за неговото осъществяване е необходимо единство между дизайнерски концепции, нови технологии и терапевтични практики.

Глава V. Указания за проектиране на защитени жилища

Архитектът предлага решения, но избира потребителя. Не може да определим профила на потребителя или двойката (на семейни / приятелски начала) - с такива усреднени показатели работи институционалната грижа. Стаите да не са характерни, както е при институционалната грижа, но от друга страна настанените в институция – преди да станат потребители на социалната услуга защитено жилище, друго освен правоъгълни и квадратни стаи не са виждали. Затова предпочитат начупени форми. Размерите на отвори, стаи и съоръжения за коморбидни са определящи за останалите три типа защитени жилища В определени момент всеки техен потребител може да стане коморбиден, но преместването в защитено жилище за коморбидни (ЗЖК), става с негово съгласие. Подходяща ширина на врати - 100 см. Кухня „островен тип” за да се изучава готвенето. Функционалните пътеки до стените да са 150см. (завъртане с инвалидна количка). Удобството, комфорта, уюта, потребителите разбират не като стая регламентирана от името си, например, спалня - стая за нощни дейности, дневна – за дневни, а като пространство за работа, социални контакти, обучение, хоби, ритуал, изкуство. В защитеното жилище освен делене на дейностите като дневни (дневен тракт) и нощни (нощен тракт), имаме и делене на дейностите на индивидуални (индивидуален тракт), споделени (комунален тракт) и обслужващи (служебен тракт). В защитеното жилище една дейност може да се осъществява по различен начин в едно и също функционално пространство, например, когато дневната е свързана с кухня за готвене посредством врата, шубер и витрина. В този случай потребителите се научават веднъж да се самообслужват и да им се сервира. Дублиране е и монтирането на автомати за кафе и леки закуски, хладилници за напитки с остъклена врата, собственост на потребител или външен собственик. Друг пример, е когато се готви веднъж на печка на електричество, втори път на печка с дърва, трети път в стаята на потребителя (кухня-лаборатория), четвърти път на огнище в двора на открито. (ЗЖУИ „2”, с. Раздол, общ. Струмяни). В защитеното жилище една дейност може да се осъществява и по един и същ начин в различни функционални пространства, например, веднъж в стаята на потребителя, втори път в комуналното пространство на защитеното жилище, трети път в павилион на двора, четвърти път в тематичната градина, пети път в помощното стопанство - индивидуално или в група / екип. Позитивната градация изнася дейността от стаята на потребителя към живот в общността, включително в обществото, с цел напускане на защитеното жилище и започване на самостоятелен живот.

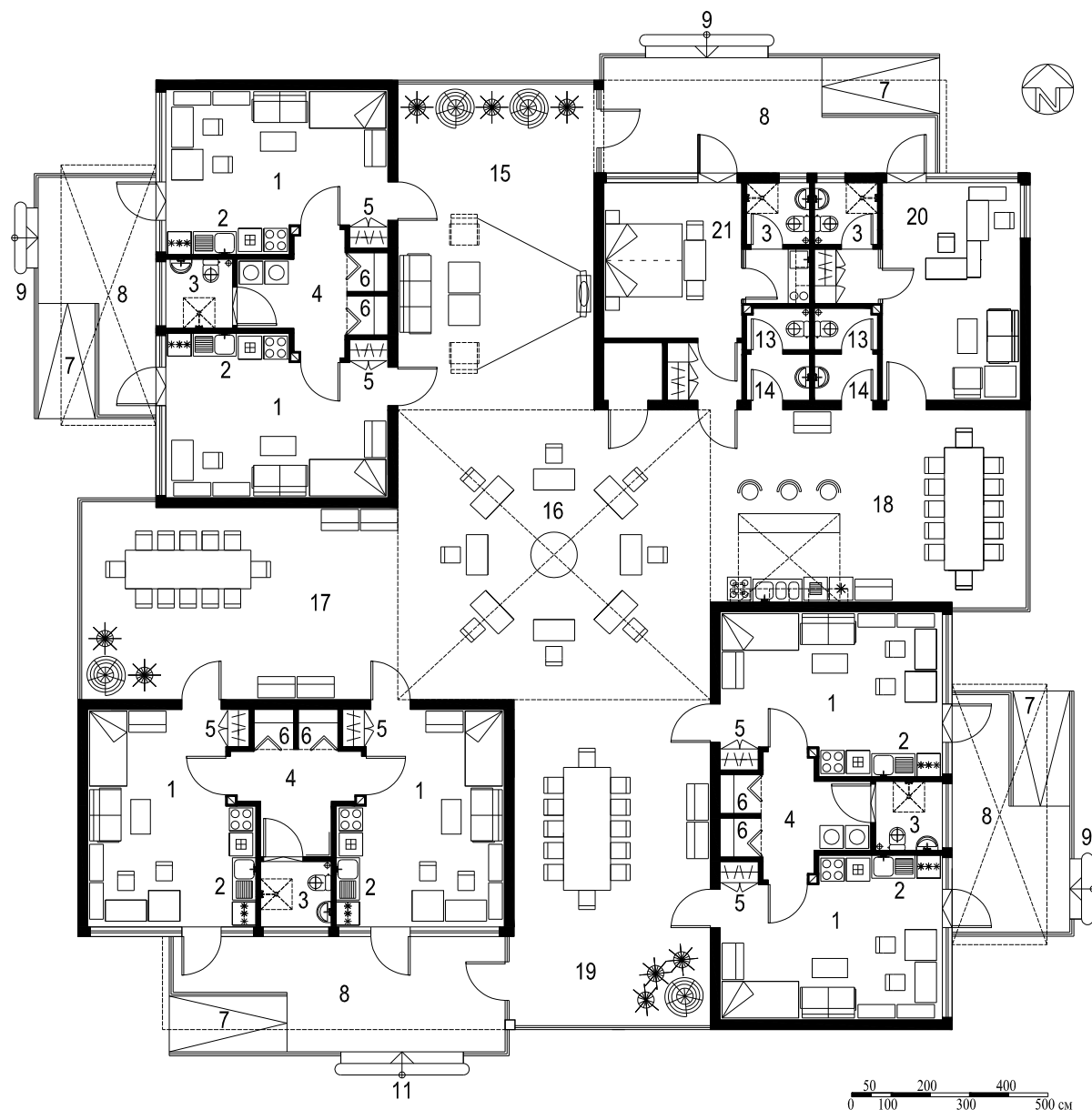
Глава 6. Графични модели на защитено жилище

Концепция за създаване на графични модели на защитено жилище

Обучение се извършва във всяка стая / кът на защитеното жилище – то събира потребителите заедно. То е свързано с наблюдаването и повторението индивидуално или в група/в ролеви екип, около мебели мебелни групи, съоръжения, малки архитектурни форми: островна кухня, маса за дегустация, пералня / сушилня, гладиатор, работен плот, камина. От друга страна обучението съвпада с психотерапията, и социотерапията, което изисква допълнително пространство за 6-10 потребители, но не като в учебна зала (институция), а като в домашен театър (хепънинг). Потребителите разделя клубната дейност и живота на семейни начала. В социалният клуб / клуб по интереси, се споделя и обсъжда лично преживян опит в група, докато домашния театър е свързан с ролева натовареност на екип (психодрама по Морено). От тук следва разбирането за това, че домашния театър, клуб и семейно жилище - под формата на студио, следва да се „вградят” в разпределението на ЗЖ. От друга страна улицата и площада (градоустройство) също събират и разделят потребителите. Улицата разделя потребителите по интереси в търсене на различни услуги - магазини), площада събира за събития. Площада често е бил театър в древността, а на една улица се разполагат по няколко клуба. Улицата е разнообразието - магазини, шествия, стигащи до площада, където са представленията, концертите, ритуалите. Следва, че едно по-широко разбиране за „улицата” (линеен елемент с две посоки) и „площада” (центростремителен в точка) също могат да се „вградят” в защитеното жилище. Тук различното е повторението на дейности в защитеното жилище като индивидуални и комунални, втори път в павилиони към него, трети път в тематичната градина, четвърти път в защитено помощно стопанство и накрая изнасянето навън към истинските улица и площад, за вграждане в обществото. Тук културния живот на улицата и площада е разбиран като превенция и терапия. Навън тематичната градина е разделена от домашно помощно стопанство с павилиони и съоръжения.

Композиционни модули и решения

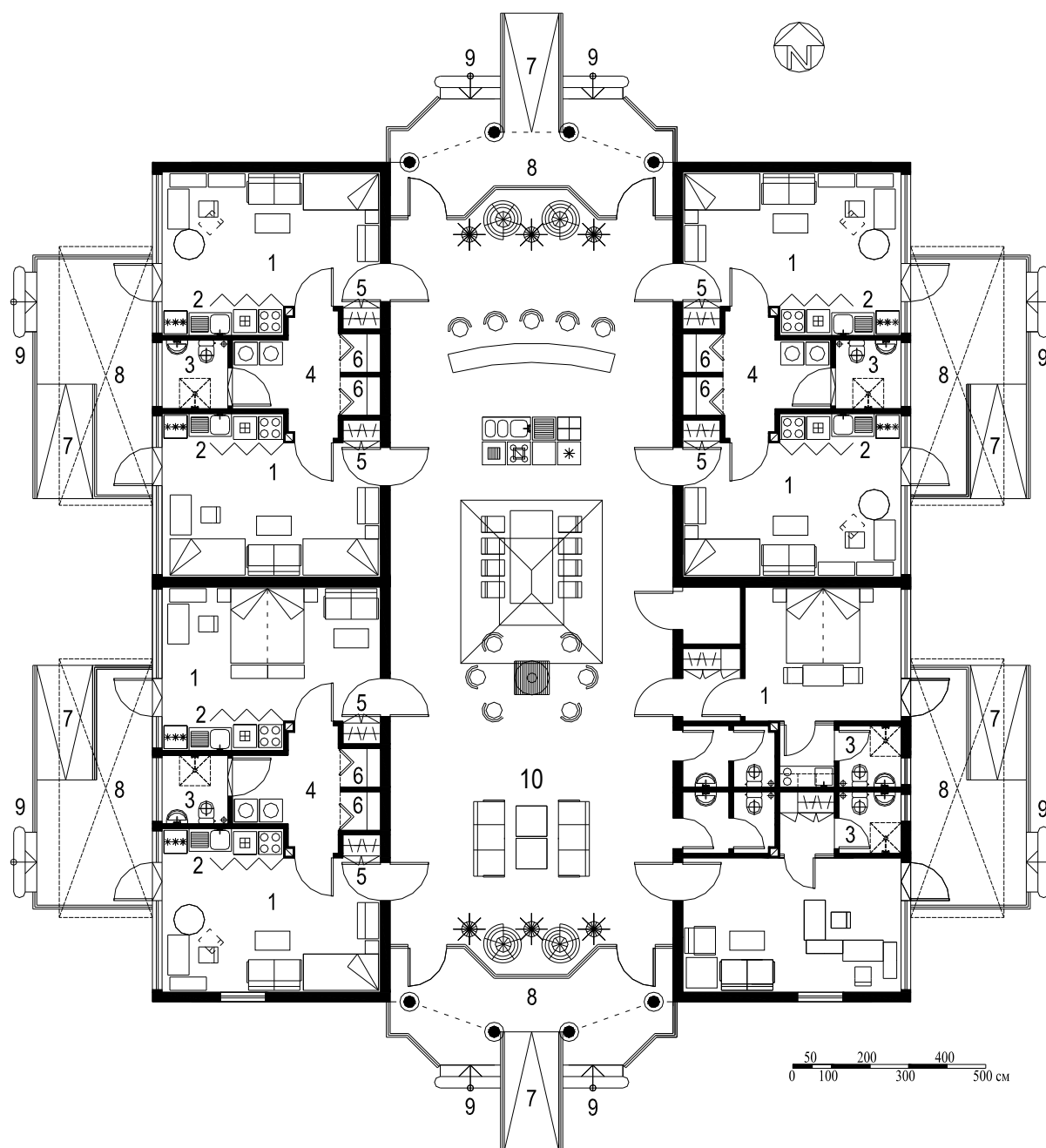
Композиционно решение на ЗЖПР / ЗЖК на основата на композиционни модули „А”, „А-1” и „Е-А” – централно фоайе

Фиг. 27. Композиционно решение на ЗЖПР / ЗЖК, на основата, на композиционни модули „А”, „А-1”, и „Е-А” – централно фоайе

При това композиционно решение се групират 3 композиционни модула „А” и един композиционен модул „А-1”, около композиционен модул „Е-А” (централно фоайе) - подходяща основа за проектиране на защитено жилище за психически разстройства (ЗЖПР) и защитено жилище за коморбидност (ЗЖК), съгласно концепцията за създаване на графични модели на защитено жилище.

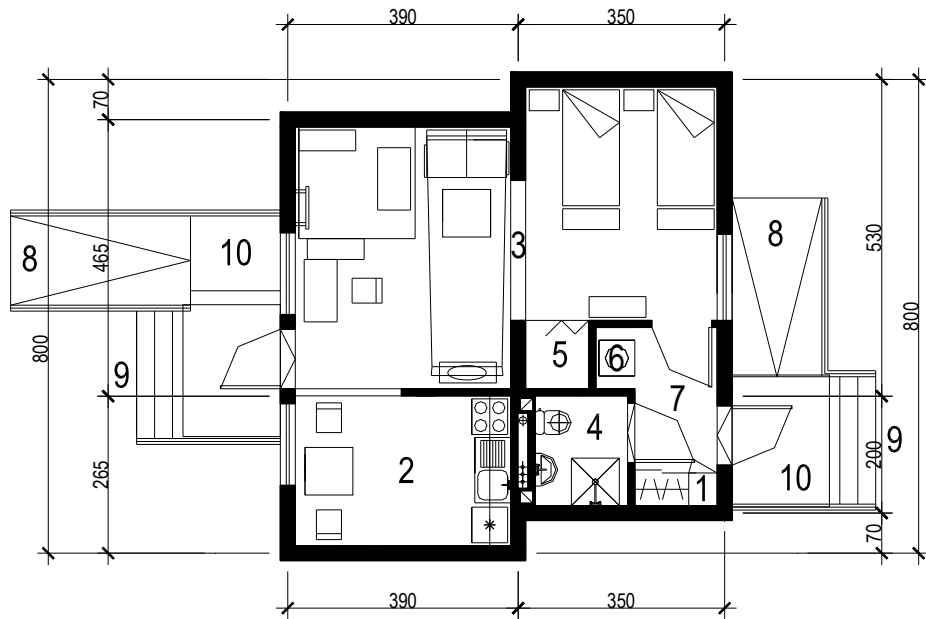
- **Композиционно решение за ЗЖФУ / ЗЖСНУ, на основата на композиционни модули „А”, „А-1” и „Ж-А” - линейно фойе**

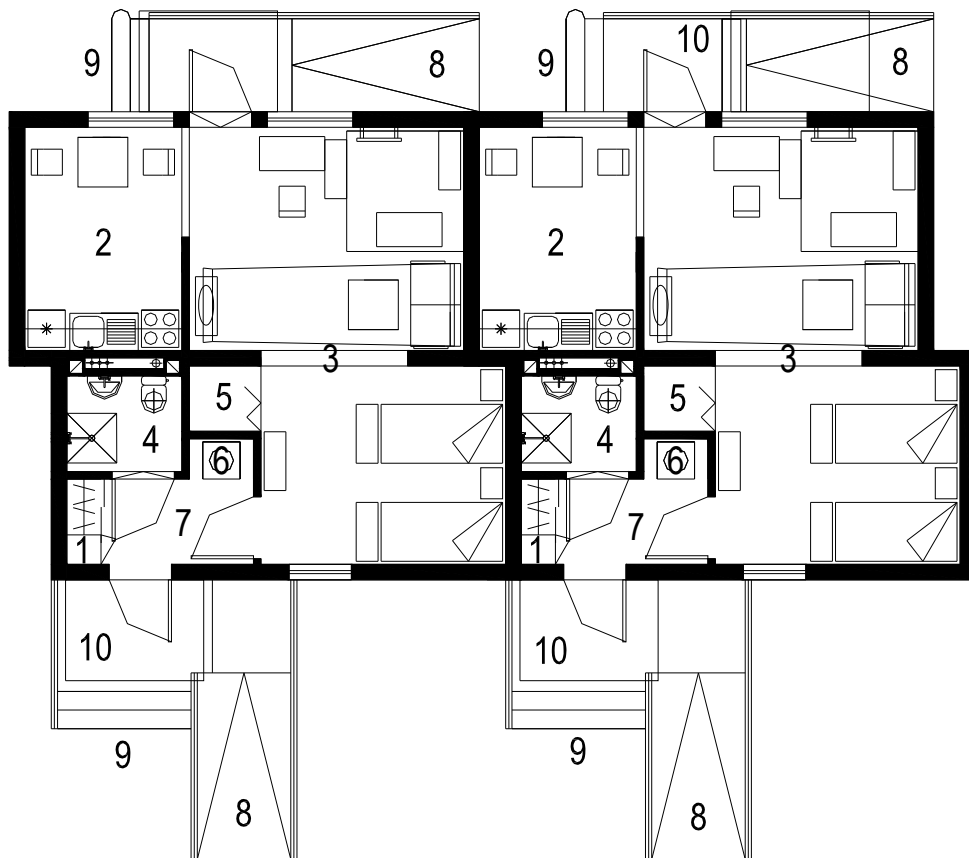
Фиг. 28. Композиционно решение на ЗЖФУ / ЗЖСНУ, на основата, на композиционни модули „А”, „А-1” и „ЖА” - линейно фойе

При това композиционно решение се групират 3 композиционни модула „А” и 1 композиционен модул „А-1”, около композиционен модул „Ж-А” (линейно фойе) - . подходяща основа за проектиране на защитено жилище за физически увреждания (ЗЖФУ) и защитено жилище за сензорни нарушения и увреждания ЗЖСНУ.

Композиционен модул „В”

Фиг. 29. Композиционен модул „В”

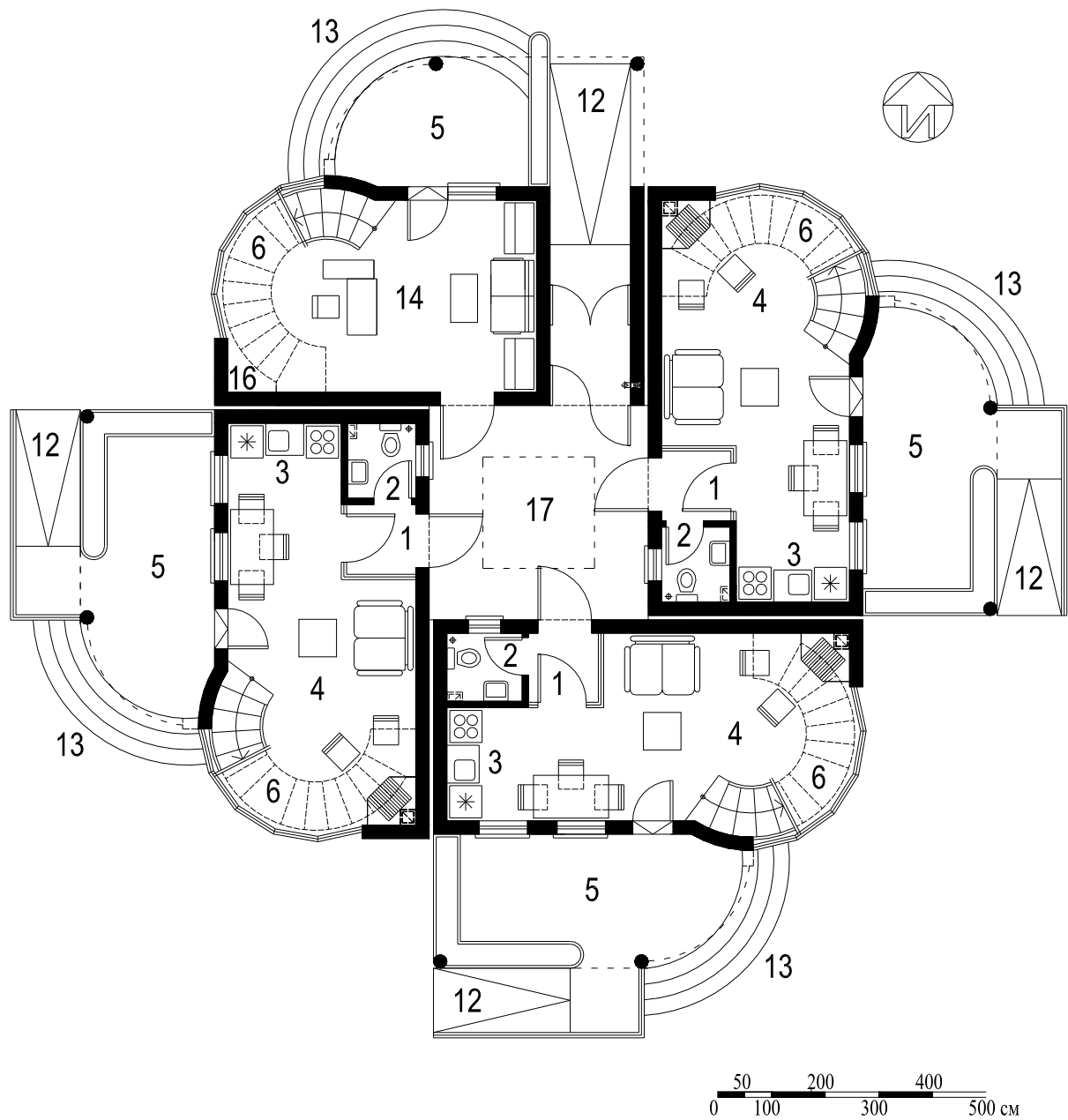
Фиг. 30. „Къща близнак” - композиционно решение на защитено жилище, на основата, на композиционен модул „В”

Легенда

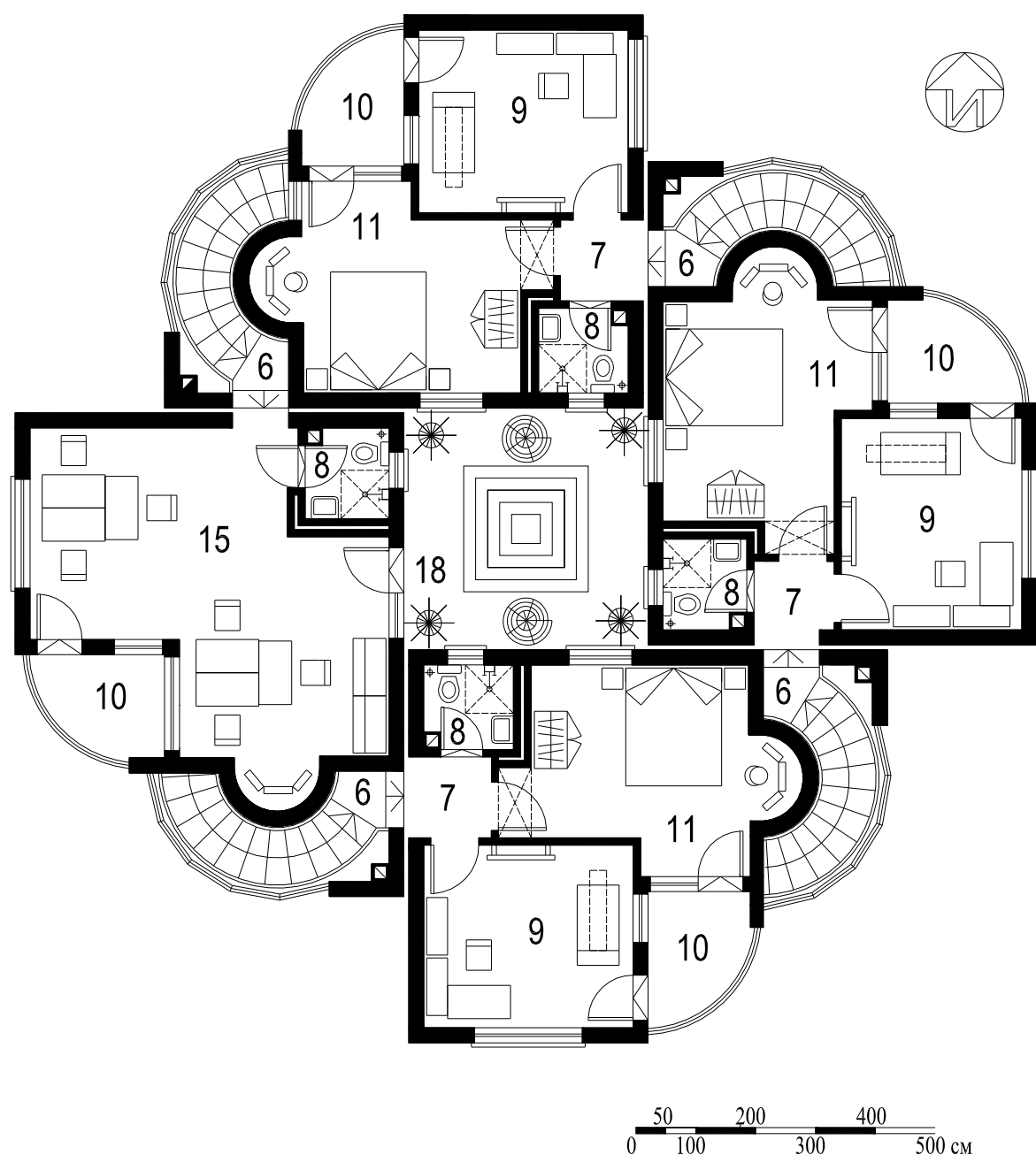
Срещу всеки номер стои име на помещение характерно за защитеното жилище. С тире срещу него е дадена едновременната му / разделената по време функция. В скоби е наименованието на помещения, характерни за традиционното жилище / институция / обществена сграда, които по функция са близки до функцията на съответното помещение в защитеното жилище.

1. Гардероб (Комбиниран дрешник със шкаф за обувки).
2. Кухня-лаборатория – изпълнява ролята и на млечен бар, кафене, чаен павилион, домашен магазин (кухня за готвене и хранене).
3. Стая за двама потребители – изпълнява ролята на персонална: учебна и терапевтична стая, спалня, домашен параклис (студио).
4. Хигиенно помещение за индивидуално или споделено ползване (баня, WC);
5. Индивидуално хранилище (вещеви/ продоволствен/ стопански склад).
6. Ниша за пералня комбинирана със сушилня, място за кош със мръсни дрехи и вграден шкаф за чисти дрехи и бельо.
7. Гардеробно преддверие (входно преддверие).
- 8., 9., 10. Комуникационни площи (наклонена рампа, външна стълба, покрита тераса).
23. Част от павилиона - изпълнява ролята на: кухня за готвене в екип, за дегустация (кухня бокс с бар и бюфет).
24. Част от павилиона предназначена за хранене в група със сервиране (столова).
25. Част от павилиона предназначена за помощно училище с частен учител (учебна зала).
26. Част от павилиона предназначена за домакин (офис за управител).
27. Част от павилиона преназначена за персонал - стая за събеседване (работен кабинет).
28. Част от павилиона предназначена за терапевтична работилница, терапевтично креативно ателие, социо-, психотерапия под формата на трудо-, арт-, библио-, филмо-, музикотерапия в група, място за съхранение материали, инструменти, документи за терапиите, и място за изложба и демонстрация на предмети на изкуството и вещи на дизайна произведени от потребителите.

Композиционно решение на защитено жилище за умствена изостаналост (ЗЖУИ), живеещи на семейни начала, на основата, на композиционни модули „Г” и „Г-1”

Фиг. 31. Композиционно решение на ЗЖУИ, живеещи на семейни начала, на основата, на композиционни модули „Г” и „Г-1” – първи етаж

Фиг. 32. Композиционно решение на ЗЖУИ, живеещи на семейни начала, на основата, на композиционни модули „Г” и „Г-1” – втори етаж

При това композиционно решение се групират 3 композиционни модула „Г” и един композиционен модул „Г-1”, така че да образуват покрит вътрешен двор, достъпен от проход. Композиционното решение е подходяща основа проектиране на защитено жилище за умствена изостаналост (ЗЖУИ), за потребители живеещи на семейни начала.

Легенда

Във скоби са дадени наименования на помещения, характерни за традиционното жилище, институцията и обществени сгради, които по функция са близки до функцията изпълнявана в съответното помещение на защитеното жилище.

Първо ниво

1. Входно преддверие.
2. Хигиенно помещение (WC за външни посетители).
3. Кухня лаборатория.
4. Салон за: индивидуално хранене; събеседване с приходящи психолог и социален работник; частен учител и с близки хора; място за индивидуален асистент; индивидуална музико-, и видеотерапия.
5. Покрита тераса за: фитотерапия, и игротерапия - тихи игри; пушене; простор; лъскане на обувки.
6. Вътрешна стълба за втория етаж.

Второ ниво

7. Входно преддверие.
8. Хигиенно помещение (баня с WC).
9. Салон за индивидуални: хоби; кинезитерапия; трудотерапия; библиотерапия.
10. Полулоджия за: простор; пушене; почивка.
11. Стая за двама потребители за индивидуални: гардероб - дрехи, бельо; спане; почивка и медитативни практики (автогенен тренинг, сензотерапия); хранилище - съхранение на предмети на изкуството, и вещи на дизайна произведени от потребителя, опаковани хранителни стоки; ритуал - психотерапия и религиозни практики.
12. Наклонена рампа.
13. Външна стълба.
14. Стая за персонал (офис, канцелария, кантора, домакин).
15. Салон за психотерапия, и социотерапия (учебна / терапевтична зала).
16. Място за камина.
17. Пространство под плосък покрив-тераса.
18. Открито пространство за фитотерапия и кинезитерапия (плосък покрив-тераса).

Заклучение

Апробация на резултатите на изследването

Резултатите от изследвания са изнесени в доклади на: XIV-та Международна конференция ВСУ'2014, 5-6-ти юни, 2014г., София, България; XV-та Международна конференция ВСУ'2015, 5-6-ти юни, 2015г., София, България; XVI-та Международна конференция ВСУ'2016, 9-10-ти юни, 2016г., София, България.

Ориентация на резултатите от изследването

Резултатите от изследването са насочени към: Агенцията по социална политика към Министъра на труда и социалната политика; Инспектората към Изпълнителния директор на Агенцията по социална политика; Комисията по здравеопазването в Народното събрание; Доставчици на социални услуги; преподаватели от специализирани в областта на архитектурното строителство висши учебни заведения; проектантите проектиращи защитени жилища; съдебни експерти изготвящи експертизи свързани със защитени жилища.

Приноси

Научни: На базата на извършено проучване на съществуващи защитени жилища на територията на Р. България, осъществено чрез заснемане, снимане и провеждане на словесно структурирано интервю с научно-изследователска цел, е направен сравнителен анализ, като са дадени съществените различия във функционалните решения и обзавеждането на интериора на традиционното жилище, защитеното жилище, респективно защитеното жилище за потребители с множествени заболявания.

Научно-приложни: На базата на систематизирано проучване на прототипите на защитеното жилище е създадена класификация, като се отчитат архитектурни показатели във връзка с медицински критерии (диагнози) и социометрични показатели (пол, възраст). За първи път се обсъжда проблема за настаняването на хора с коморбидност (психично разстройство и физическо увреждане в защитено жилище), както и жени потребители на социалната услуга в общността наречена защитено жилище, които са бременни и отглеждат децата си; създадени са модули и модели на защитено жилище за потребители с умствена изостаналост, психични разстройства, физически увреждания и множествени заболявания; разработени са практически указания, направен е сравнителен анализ на показатели и норми за проектиране на защитено жилище по литературни данни и архитектурно заснемане.